

Eesti Keele Instituut

Selge keele audit

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

Katrin Hallik

Katre Kasemets

2021

Sisukord

Sissejuhatus	3
Metoodika	5
Sihtrühm	7
Selgus ja loetavus	8
Keeleanalüüs	9
Tekstinäited	11
Kokkuvõte ja soovitused	23
Selge keele põhimõtted	24
Lugemist	25

Sissejuhatus

Selge keele auditis analüüsime **kohaliku omavalitsuse korralduse seadust** (KOKS) selge keele ja lugeja seisukohast ning anname soovitusi selgema seadusteksti loomiseks.

Vaatleme teksti **keelekasutust, ülesehitust, arusaadavust ja kasutatavust**.

KOKS on mahukas ja sisutihe tekst, mis määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded, vastutuse ja korralduse ning omavalitsusüksuste suhted omavahel ja riigiorganitega.

Aastast 1993 pärit kohaliku omavalitsuse korralduse seadust on aja jooksul palju kordi osade kaupa muudetud, seetõttu on teksti stiil ja ülesehitus ebaühtlane ning seadus vajab ajakohastamist.

Auditis võtame arvesse seda, et käimas on KOKSi revisjon, mille eesmärk on suurendada omavalitsuste enesekorraldusõigust, muuta KOVi korraldus lihtsamaks ja paindlikumaks ning teha vähem ettekirjutusi seaduse tasemel. Auditis eesmärkidega haakub hästi revisjoni töörühma plaan koostada keeleliselt võimalikult lihtne, selge, ajakohane ja terminoloogiliselt ühtlane seadustekst. Toetame töörühma mõtet, et kohaliku volikogu liige ei peaks vajama juristi abi, et seadusest õigesti aru saada.

Seaduses kasutatud terminid, sõnastus ja stiil mõjutavad nii poliitikute kõnesid, ministriumide koostatud juhiseid, ametnike kirjavastuseid inimestele kui ka ajakirjanike sõnakasutust, s.t et need mõjutavad kaudselt meid kõiki. Seadus on riigi alustekst, millele ametnikud ja asjatundjad haldusaktides ja kodanikele saadetud vastustes pidevalt viitavad. Paljudel inimestel aga ei ole õiguslaseid ega valdkondlikke eriteadmisi, mistõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata seadusteksti arusaadavusele.

Juba 2004. aastal soovitati „Haldusmenetluse käsiraamatus“ ametnikul olla **erialaterminite lahtiseletaja** ja seadusteksti „**tõlkija**“ tavalisele inimesele arusaadavasse keelde.

KOKSi ajakohastamisel võiks lähtuda Justiitsministeeriumi suunistest „**Õiguspoliitika põhialused aastani 2030**“, kus on öeldud: „**Selge, täpne ja võimalikult lihtne õiguskeel** on hea õigusloome põhimõtte lahutamatu osa. Selleks, et õigust luues tekiks veendumus, kas loodav tekst on

ikka arusaadav, võiks menetluse käigus tekstide **arusaadavust nende kasutajate peal testida**.
[...] Selline õigustekst jääb lihtsamalt meelde, vastav teadmine **juurdub inimestes sügavamalt ja soodustab** seeläbi ka **seaduste järgimist** – kodanik käitub talle seatud ootustele vastavalt, kui need ootused on selgelt väljendatud, tema jaoks arusaadavad ja täidetavad.“

Metoodika

Audit koosneb järgmistest osadest:

- sihtrühma hinnang
- selguse ja loetavuse analüüs
- keeleanalüüs
- soovitused.

Keele ja sisu analüüs lähtub rahvusvahelistest selge keele põhimõtetest. Selge keele kohta saab lähemalt lugeda [selge sõnumi kodulehelt](#).

Selge seadustekst on sellise sõnastuse ja ülesehitusega, millest sihtrühm

- leiab vajaliku teabe kergesti
- saab sellest aru
- oskab selle põhjal tegutseda.

Selge keele kuldreegel soovib lauseehituses kasutada järgmist malli:

KES

TEEB / TEGI / PEAB TEGEMA

MIDA

Paljudes arenenud riikides on selge keele põhimõtteid seadusloomes rakendatud. Hea eeskuju on Norra oma viie selgekeelse mallseadusega, mille põhjal luuakse uusi selgemaid ja sihtrühma arvestavaid seadusi. Selge keele arendamine toimub sageli koostöös kohalike omavalitsustega, kellel tuleb palju tegeleda kodanike pöördumistega.

Portugalis on riigi tellimusel juba aastaid kirjutatud seadustele selgekeelseid kokkuvõtteid. Edulugusid on samuti Rootsis, Hollandis, Belgias, Saksamaal, Austrias, Ungaris, Ameerikas, Kanadas, Austraalias jm.

Sihtrühm

Igasuguse **tarbeteksti** (sh seaduse) puhul peaks põhjalikult läbi mõtlema, millised on teksti **põhisõnumid**, kuidas need **ülesehituses** kajastuvad ja kes on teksti **lugeja**.

Kasulik on võimalikku lugejat ette kujutada ja mõelda tema teabevajaduse peale. Sihtrühma esindajatelt tasuks tekstide kohta tagasisidet küsida. Ainult sel moel saab teada, kas teave täidab oma eesmärgi.

KOKSi põhiline sihtrühm on omavalitsuste ja riigi **ametnikud**, kellel on olemas vajalik taustteave ning kes on valdkonna sõnakasutuse, lühendite ja stiiliga kursis. See võimaldab neil teksti kergemini mõista ja selle ülesehituses järge pidada. Paraku võib ka asjatundjal olla keeruline väga tiheda sisuga pikka ja kohmakat teksti jälgida ning sellest kõige olulisemat teavet üles leida.

Küsimused sihtrühma määratlemiseks

- Kas peale ametniku loeb seadust ka keegi teine, kes valdkonda nii hästi ei tunne?
- Milline teave on kõige olulisem ja kuidas seda esile tõsta?
- Millised küsimused võivad lugedes tekkida?
- Millises järjekorras teavet esitada, et see oleks lugejale võimalikult mugav ja loogiline?

Selgus ja loetavus

Selgus ja **loetavus** on tarbeteksti kõige olulisemad omadused. Keelelise ja juriidilise korrektsuse kõrval tagab lugejaga arvestamine teksti ladususe ning vajaliku teabe kättesaadavuse.

Tasub teada, et inimese aktiivne mälu suudab säilitada kuni 15 sõnast koosnevat fraasi. Pikemat lauset on raskem mõista ja lugemisele kulub rohkem aega.

Loetavuse hindamisel lähtutakse järgmistest teguritest:

- lausete pikkus, sh kõrvallausete osakaal
- sõnavara valik
- loogiliste seoste järgimine
- võõrsõnade ja erialaterminite kasutus ning selgitus
- kantseliitlike väljendite sagedus
- mõttekordused
- lühendite kasutus
- seadusviited teksti sees
- teksti liigendus ja esiletõsted.

Auditis on kajastatud tähelepanekuid ja soovitusi koos näidetega, mis võiksid aidata koostada uut KOKSi redaktsiooni.

Toimetada saab mitut moodi ja enamasti ei ole olemas ainuõiget varianti. Meie ettepanekud lähtuvad eelkõige mõtte arusaadavusest ja põhimõttest, et *vähem on rohkem*. Vahel võib kasu olla ka pikemast selgitusest ja näidete lisamisest.

Eesmärk on alati see, et lugejal oleks kerge, kasulik ja huvitav teksti lugeda. Seadus ei ole erand.

Keeleanalüüs

Küsimused sisu ja vormi kohta

- Kas põhisõnum eristub selgelt ja kas see on kergesti leitav?
- Kas ülesehitus on loogiline?
- Kas tekib tervik?

KOKS on üldiselt hästi liigendatud, nii nagu Riigi Teataja kujundus ette näeb. Visuaalselt võiks eri tasandid (lõigud ja punktid) olla väikese **taandega**, nii eristaks neid paramini.

Võrdlusena on Soome Finlexis lõikude vahel rohkem õhku, mis annab lugejale võimaluse hetkeks puhata, kuna liiga tihe ja pikk tekst väsitab.

Kohati võiks kasu olla sellest, kui pikemates paragrahvides olulisi üksikuid **märksõnu** poolpaksu kirjaga esile tõstetaks.

Seaduse teave on väga üksikasjalik, aga seda saaks **kordusi vältides** koondada. Pika teksti puhul on see eriti tähtis. Samuti saab teksti lühendada, kui jätta seadusest välja vaikimisi teave.

Teistele **seadustele viidates** oleks hea viited lisada hüperlingina, mis avanevad uues brauseri aknas. Nii oleks lugejal võimalik paremini rohketes viidetes orienteeruda.

Viitamisel tuleb tähele panna, et viidatav paragrahv ka seaduses olemas oleks (nt on §-s 67 viidatud sama seaduse § 59 lõikele 1, viimast aga KOKSis polegi).

Oluline on ka jälgida kogu teksti **stiili**, näiteks vältida kõnekeelsust. Samuti jälgida fraaside ühtsust (§ 59 1. lõikes *vers.* § 55 lõikes 2).

12. peatükis „Seaduse rakendamine“ on raske rakendamise erisustest ülevaadet saada, siin võiks mõelda selgema esitamise peale (mille põhjal erisused on järjestatud).

Sisukorra ülesehitus läheb praegu ilmselt muutmisele, seetõttu jätame need soovitud esialgu kõrvale.

KOKSi keelekvaliteet on üldiselt **hea**, arvestades teksti keerukust ja seda, et seadust on palju kordi muudetud. Seaduse algus on lusus ja kergemini loetav, selles on tunda nii-öelda algset versiooni.

Toome välja mõned tüüpilised probleemid ja pakume neile lahendusi lugeja vaatenurgast.

Valisime teemad, mille kohta leiab seadusest rohkesti näiteid, analüüsis on iga teema juures mõni näide. Teemad on pealkirjastatud tinglikult, kuna ühes lauses on tihti mitu teemat, millele selgekeelsel toimetamisel tähelepanu juhtida.

Igale näitele me selgesse keelde toimetatud varianti ei paku, sest oleksime vajanud selleks muu hulgas teksti loojalt rohkem sisu selgitamist. Küll aga on iga teema juures kokkuvõte ja mõnel juhul ka kommentaar.

Nii on seaduse uue redaktsiooni koostajatel võimalus alljärgnevate teemade üle edasi mõelda ning pakutud toimetatud näidete põhjal keeleliselt parem ja selgem tekst luua.

Tekstinäited

Segane väljendus

Näide 1:

Puuduvat ametnikku võib asendada, või juhul, kui ametiasutuse töö oleks ametniku puudumise tõttu takistatud ja asendaja ametisse nimetamine ei ole võimalik või otstarbekas, anda puuduva ametniku ülesanded teisele ametnikule või selles ametiasutuses töölepingu alusel töötavale isikule, kes vastab ametnikule ja asendataval ametikohal esitatavatele nõuetele. Töötaja poolt ametniku asendamine on lubatud vaid juhul, kui ametiasutuses ei ole võimalik määrata ametnikust asendajat.

Toimetatud näide 1:

Puuduvat ametnikku võib asendada või anda tema ülesanded teisele ametnikule. Kui ametnikust asendajat ei ole võimalik määrata, võib ülesanded anda ka mõnele sama asutuse töötajale, kes töötab töölepingu alusel ja vastab ametikoha nõuetele.

Näide 2:

Käesoleva paragrahvi 2. lõike punktis 1 sätestatud piirang ei kehti volikogu uude koosseisu valitud eelmise koosseisu poolt valitud vallavanema, linnapea, kinnitatud või ametisse nimetatud valitsuse liikme ja ametisse nimetatud osavalla või linnaosa vanema suhtes, kes jätkavad oma tegevust kuni volikogu poolt uue valitsuse kinnitamiseni.

Näide 3:

Akti täitmise või toimingu sooritamise peatamisel teenistusliku järelevalve korras peatub seaduse ning nende alusel ja täitmiseks antud õigusaktidega vastava toimingu sooritamiseks kehtestatud tähtaja kulgemine.

Isegi kui kõik sõnad lauses on arusaadavad, läheb mõte vahel kaotsi. Tuleks jälgida, et mõte oleks igas lauses selgelt esile toodud. Tihti aitab siin ka teksti kõva häälega lugemine.

Vaikimise teadaolev info

Näide 1:

Osavalla või linnaosa vanema teenistussuhte viimane päev käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud alusel ametist vabastamisel on teenistusest vabastamise teates märgitud päev.

Toimetatud näide 1:

Osavalla või linnaosa vanema teenistussuhte viimane päev on kirjas sellekohases teates.

Näide 2:

Volikogu ja valitsuse määruse eelnõule kohaldatakse Vabariigi Valitsuse poolt Vabariigi Valitsuse ja ministri määruse eelnõu kohta kehtestatud normitehnilisi nõudeid erisustega, mis tulenevad kohaliku omavalitsusüksuse õiguslikust seisundist.

Toimetatud näide 2:

Volikogu ja valitsuse määruse eelnõule kohaldatakse normitehnilisi nõudeid erisustega, mis tulenevad kohaliku omavalitsusüksuse õiguslikust seisundist.

Näide 3:

Osavalla ja linnaosa vanemale laieneb avaliku teenistuse seaduses ametniku kohta sätestatu niivõrd, kui võrd käesolevas seaduses ei sätestata teisiti.

Näide 4:

Volikogu liige on isik, kes on osutunud valituks vastavalt kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusele.

Juba teadaolevat või lihtsalt ja loogiliselt tuletatud infot ei peaks ühes tekstis ülemäära palju olema. See pole otstarbekas ja koormab lugejat. Kõiki nüansse ei ole kunagi võimalik ühte lausesse kirja panna.

Pikad põimlaused

Näide 1:

Kui maakonna kohaliku omavalitsuse üksus ei ole otsustanud, millise koostööorgani kaudu käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud ülesannet täita, täidab ülesannet koostööorgan, kelle kaudu on ülesande täitmist soovinud vähemalt kaks kolmandikku maakonna selliste kohaliku omavalitsuse üksuste volikogudest, mille elanike koguarv moodustab vähemalt kaks kolmandikku maakonna elanike koguarvust ning mille hulka peab kuuluma ka maakonnakeskuseks olev kohaliku omavalitsuse üksus.

Toimetatud näide 1:

Kui maakonna kohaliku omavalitsuse üksus ei ole otsustanud, millise asutusega koostöös kavandada maakonna arengut, siis arvestatakse enamuse sooviga. See tähendab, et koostööd on soovinud vähemalt kaks kolmandikku maakonna selliste kohaliku omavalitsuse üksuste volikogudest, mille elanike koguarv moodustab vähemalt kaks kolmandikku maakonna elanike koguarvust ning mille hulgas on ka maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksus.

Näide 2:

Palgalisel ametikohal töötavale vallavanemale või linnapeale makstakse ametist vabastamisel seoses volituste tähtajalise lõppemisega volikogu otsusega hüvitist kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevale eelnenud kahe aasta vastava ametikoha kuu keskmise ametipalga kuuekordses ulatuses, kui ta vabastatakse ametist volikogude algatusel toimuva valdade või linnade haldusterritoriaalse korralduse muudatuse jõustumise tulemusena uue valitsuse ametisse nimetamisega ning vallavanem või linnapea on ametis olnud vähemalt ühe aasta enne ühinemise käigus moodustunud uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päeva.

Pikkade lausete asemel võiks eelistada lühemaid. Ühes lauses olgu üks mõte, lühikesi lauseid ei peaks pelgama.

Lause killustamine

Näide 1:

Volikogu istungi kutsub kokku selle esimees või tema asendaja, kelleks on aseesimees või aseesimehe puudumisel volikogu vanim liige, volikogu poolt kehtestatud korras.

Toimetatud näide 1:

Volikogu istungi kutsub kokku selle esimees või tema asendaja (aseesimees või volikogu vanim liige).

Näide 2:

Ühisameti või -asutuse liikmesus lõpeb automaatselt ühisameti või -asutuse tegevuses osaleva sellise kohaliku omavalitsuse üksuse puhul, arvestamata käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud tähtaegu, kes on lepingut oluliselt rikkunud ja ei ole rikkumist halduslepingus määratud täiendava mõistliku tähtaja jooksul kõrvaldanud.

Näide 3:

Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud juhul võib linnavalitsus volitada linna ametiasutust, mis teostab avalikku võimu, kehtestama nende teenuste hinnad, mida osutab linna ametiasutuse hallatav asutus, mis ei teosta avalikku võimu. Volituse andmisel linna ametiasutusele, mis teostab avalikku võimu, on korralduse andmise õigus selle ametiasutuse juhil.

Laused tuleks vormistada nii, et selle põhiosade vahele ei tekiks kiilu, mis raskendab lugemist. Kui lauseosade vahel on selged seosed, ei pea lugeja lause algusesse tagasi pöörduma.

Kantseliitlik väljendus

Näide 1:

Maavolikogude käesoleva koosseisu poolt ametisse kinnitatud maavanemate, abimaavanemate ja maavalitsuse nõunike volitused lõpevad seaduse jõustumisele järgnevate kohalike omavalitsuste volikogude valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast.

Toimetatud näide 1:

Nende maavanemate, abimaavanemate ja maavalitsuse nõunike volitused, kelle on ametisse kinnitanud maavolikogude praegune koosseis, lõpevad sel päeval, kui kuulutatakse välja (seaduse jõustumisele järgnevate) kohalike omavalitsuste volikogude valimiste tulemused.

Näide 2:

Valitsus võib taotleda volikogu ees volikogu poolt vastuvõetud määruse või otsuse uuesti läbivaatamist.

Toimetatud näide 2:

Valitsus võib taotleda volikogu määruse või otsuse uuesti läbivaatamist.

Näide 3:

Siseaudiitori kutsetegevuse alaste ülesannete täitmiseks ametisse nimetatud ametnik või vastava struktuuriüksuse juht koostab eelarveaastaks siseaudiitori tegevusplaani.

Näide 4:

Kui omavalitsusüksus on vastavalt käesoleva paragrahvi 3. lõikele saanud nõusoleku kasutada sisemise asjaajamise keelena eesti keele kõrval omavalitsusüksuse püsielanike enamiku moodustava vähemusrahvuse keelt, võivad volikogu ja valitsus otsustada vastavalt volikogu ja valitsuse istungi töö osalise või täieliku tõlkimise vähemusrahvuse keelde.

Kantseliiti on alati võimalik vähendada või vältida, see muudab laused lühemaks ja arusaadavamaks. Tekstis liiga palju korduvad tühisõnad (nt *käesolev, antud, alal, alane, korras, lisaks, läbi, osas, poolt, suhtes, vastavalt*) ei anna tihti mõtteselgusele midagi juurde.

Nominaalstiil

Pikk nimisõnafraas

Näide 1:

Volikogu esimehe ja aseesimehe ning komisjoni esimehe ja aseesimehe volitused lõpevad samaaegselt tema volikogu liikme volituste peatumisega või ennetähtaegse lõppemisega.

Toimetatud näide 1:

Nii volikogu kui ka komisjoni esimehe ja aseesimehe volitused lõpevad samal ajal, kui peatuvad või enne tähtaega lõpevad nende volitused volikogu liikmena.

Näide 2:

Sõlmitavad lepingud kuuluvad eelnevalt läbivaatamisele ja heakskiitmisele volikogus, kui nende täitmisega kaasnevad kulutused omavalitsusüksuse eelarvest või võetakse muid varalisi kohustusi.

Toimetatud näide 2:

Kui sõlmitavate lepingutega kaasnevad kulutused omavalitsusüksuse eelarvest või võetakse muid varalisi kohustusi, tuleb need lepingud volikogus läbi vaadata ja heaks kiita.

Näide 3:

Omavalitsusüksustes, mille püsielanike enamiku keel ei ole eesti keel, võidakse volikogu istungite protokollid lisaks eesti keelele vormistada ka selle omavalitsusüksuse püsielanike enamiku moodustava vähemusrahvuse keeles.

Näide 4:

Volikogu on tegutsemisvõimetu, kui ta:

/../

pole kuue kuu jooksul haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast arvates kehtestanud ühinemise tulemusena moodustunud valla või linna põhimäärust;

Tuleks vältida *mine*-lõpuliste nimisõnade liigset kasutamist. Tegusõna on selgem ja kergemini mõistetav.

Samuti peab tähelepanu pöörama liiga pikkadele nimisõnafaasidele (3. ja 4. näite allajoonitud osad), sest neid on keeruline välja lugeda.

Kordused

Näide 1:

Korrakaitseametniku ametikoha moodustamisel valla- või linnavalitsuses sätestatakse korrakaitseametniku alluvus, tööpiirkond ja täpsemad ülesanded korrakaitseametniku ametijuhendis.

Toimetatud näide 1:

Kui valla- või linnavalitsuses luuakse korrakaitseametniku ametikoht, määratakse tema alluvus, tööpiirkond ja täpsemad ülesanded kindlaks ametijuhendis.

Näide 2:

Vallavanemale või linnapeale umbusalduse avaldamise korral valib volikogu samal istungil uue vallavanema või linnapea või määrab ühe valitsuse liikmetest vallavanema või linnapea asendajaks kuni uue vallavanema või linnapea valimiseni.

Toimetatud näide 2:

Vallavanemale või linnapeale umbusalduse avaldamise korral valib volikogu samal istungil uue vallavanema või linnapea või määrab ühe valitsuse liikmetest teda asendama kuni uute valimisteni.

Näide 3:

Käesoleva seaduse § 52 2. lõike alusel kokkukutsutava volikogu istungi kutsub kokku valla või linna valimiskomisjoni esimees hiljemalt seitsmendal päeval pärast asendusliikmete määramist.

Näide 4:

Käesoleva seaduse alusel moodustatud valla või linna ühise ametiasutuse (edaspidi ühisamet) ja valla või linna ühise ametiasutuse hallatava asutuse (edaspidi ühisasutus) kaudu kohaliku omavalitsuse ülesande täitmist loetakse ülesande täitmiseks ühisameti või -asutuse moodustanud kohaliku omavalitsuse üksuste poolt.

Lause on tihti võimalik sõnastada nii, et selles sõnad või fraasid tarbetult ei korduks. Selleks saab kasutada asendust, väljajätu või ümbersõnastust. Kordustele tähelepanu pöörates koormame lugejat vähem.

Loetelu

Näide 1:

Volikogu esimehe, volikogu aseesimehe, volikogu komisjoni esimehe, volikogu komisjoni aseesimehe, revisjonikomisjoni liikme, vallavanema või linnapea või valitsuse liikme tagasiastumise korral esitab ta avalduse valla- või linnasekretärile.

Toimetatud näide 1:

Avaldus tuleb esitada valla- või linnasekretärile, kui tagasi astub:

- volikogu esimees või aseesimees
- volikogu komisjoni esimees või aseesimees
- revisjonikomisjoni liige
- vallavanem või linnapea
- valitsuse liige.

Näide 2:

Protokolli kantakse istungi või koosoleku toimumise aeg ja koht, osavõtjate nimed, arutlusel olnud küsimused, nende kohta esitatud ettepanekud ja otsused ettepanekute arvestamise või mitteamvestamise kohta, hääletustulemused, kui küsimus otsustati hääletamise teel, ning otsustajate ja küsimuste algatajate eriarvamused.

Näide 3:

§ 18. Volikogu liikme volituste ennetähtaegne lõppemine

(1) Volikogu liikme volitused lõpevad enne tähtaega seoses:

1) volikogu tegutsemisvõimetuks osutumiseega;

1¹) korraliste valimiste vahelisel perioodil ühinemise teel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu liikmete volituste algamisega;

2) tagasiastumisega;

3) isiku püsiva elukoha muutusega, kui püsiv elukoht ei asu Eesti rahvastikuregistri andmetel selles vallas või linnas;

4) Eesti kodakondsuse kaotamisega;

5) valimisega Vabariigi Presidendiks või Euroopa Parlamendi liikmeks, nimetamisega riigisekretärriks, riigikontrolörriks, õiguskantslerriks, kohtunikuks või prokurörriks;

[RT I, 04.07.2017, 1 - jõust. 01.01.2018]

6) nimetamisega sama valla või linna kohaliku omavalitsuse ametnikuks;

[RT I, 22.04.2020, 1 - jõust. 17.10.2020 - Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnistab kehtetuks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 lõike 1 punkti 6 lauseosa „või töötamisega sama valla või linna ametiasutuses töölepingu alusel”.]

7) [kehtetu - RT I, 10.07.2012, 2 - jõust. 01.04.2013]

8) tahtliku kuriteo eest süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisega või seoses jõustunud kohtuotsusega, millega tühistati valla või linna valimiskomisjoni otsus tema registreerimise kohta volikogu liikmeks tema kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega sätestatud nõuetele mittevastamise tõttu, kui Riigikohtule esitatud kassatsioonkaebust ei võetud menetlusse või Riigikohus on kaebuse läbi vaadanud ja rahuldamata jätnud;

9) teovõimetuks tunnistamisega valimisõiguse osas;

10) surmaga.

Kommentaar (3. näite kohta):

Sellist loetelu on keeruline lugeda, erinev lauseehitus teeb juhtmõtte jälgimise ebamugavaks. Siin võiks kaaluda loetelu ülesehitusega „kes teeb mida“.

Kas kehtetuks tunnistatud punkte on kindlasti vaja välja tuua?

Punktidenäide vormistatud loetelu lisab küll tekstile mahtu, kuid hõlbustab ja kiirendab teabe leidmist. Tihti aitab loetelu vähendada ka kordusi. Ühe teksti piires tuleks kasutada ühesugust loetelu vormistamist ning tähelepanu tuleb pöörata punktuatsioonile.

Viitamine

Näide 1:

(1¹) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 6 sätestatud piirangut ei kohaldata volikogu liikme suhtes, kelle volitused on peatatud käesoleva seaduse § 19 lõike 2 punkti 1 alusel.

[RT I, 12.03.2015, 2 - jõust. 22.03.2015]

(2) Käesoleva paragrahvi 1. lõike punktis 2 sätestatud juhul esitab volikogu liige avalduse ja käesoleva paragrahvi 1. lõike punktides 3–8 sätestatud juhul informatsiooni valla- või linnasekretärile.

[RT I, 06.07.2012, 1 - jõust. 01.04.2013]

Näide 2:

Valla- või linnasekretär saadab valla või linna valimiskomisjonile kolme tööpäeva jooksul:

- 1) käesoleva paragrahvi 1. lõike punktides 1, 3, 4, 5, 6, 7 ja 10 sätestatud asjaolude teatavaks saamisest vastava teate;
- 2) käesoleva paragrahvi 1. lõike punktides 8 ja 9 sätestatud juhtudel vastava kohtuotsuse pärast selle kättesaamist;
- 3) käesoleva paragrahvi 2. lõikes sätestatud juhul vastava avalduse pärast selle kättesaamist.

Ristviited võiksid avaneda hüperlingina (nt teksti kohal). Parem oleks ristviidete sisu lühema teksti korral loetavuse huvides välja kirjutada.

Sõna/termin

Näide 1:

Puuduva ametniku ülesannete täitmisest võib keelduda isik, kes on rase või kasvatab alla kolmeaastast või puudega alaealist last.

Kommentaar:

Nii KOKSis kui ka teistes seadustes jm õigustekstides kasutatakse palju sõna „isik“. Tasuks mõelda, kas seda saaks mõnel puhul asendada (sõnaga „inimene“), ära jätta või ümber sõnastada.

Näide 2:

linna kui asustusüksuse linnapea

Kommentaar:

Kas see on termin ja kas see pole veidi liiane?

Kokkuvõte ja soovitused

KOKSi sisu tervikuna on üldjoontes arusaadav.

Seaduse ümberkirjutamisel tasuks jälgida, et moodustuks loogilise ülesehitusega tervik, kus on kirjas kõik vajalik, aga välja jäetud ebaolulised üksikasjad.

Loetavust toetab Riigi Teataja kujundus, siiski võiks seaduse eri tasandid (lõigud ja punktid) paremini eristatavad olla.

Soovitused

- Olulise teabe võiks julgemalt poolpaksus kirjas esile tõsta.
- Kas teksti saaks lühendada ja osa detailset teavet koondada või välja jätta? Pikad peatükid ja paragrahvid saaks esitada kokkuvõtlikumalt.
- Kordusi tuleks vältida.
- Ei tasuks karta, et lühemad laused mõjuvad liiga lihtsalt ja need seadusteksti ei sobi.
- Kantseliitlikke väljendeid saab enamasti asendada.
- Kaaluda tuleks, milline on vaikimisi niigi arusaadav või kontekstist kergesti tuletatav teave, ja see välja jätta.
- Seadustekstis paratamatu liigse viitamise asemel võiks sisu rohkem välja kirjutada või rohkete ristviidete korral sisu nähtavaks teha hüperlingina (avaneb viite kohal).

Selge keele põhimõtted

- Kõige olulisem info paiguta **algusesse**
- Pane omavahel **seotud mõtted** lähestikku
- Anna lugejale selgelt teada, mida ta **tegema peab**
- **Enneta lisaküsimusi** (näiteks kui ütled „tuleb tõendada“, siis täpsusta, kuidas seda teha)
- **Ühes lauses olgu üks mõte**, ühes lõigus üks teema
- Kirjuta **lühikeste lausetega** (lauset peaks suutma lugeda ühe hingetõmbega)
- Kasuta **lühemaid sõnu ja lõike**. Kui mõte on väga tähtis, pane see lause üksi eraldi lõiku
- **Liigenda** võimalikult palju: kasuta loetelusid ja alapealkirju
- Tõsta oluline tekstis esile **poolpaksu kirjaga**
- Eelista eesti **omasõnu** ja väldi võõrsõnu
- Kasuta **üldkeele sõnavara**, st väldi termineid (kui kasutad, lisa selgitus)
- Jäta välja **kantseliitlikud** väljendid
- Kasuta ainult neid sõnu, mis annavad infot, st **välgi tühja juttu**
- Väljenda tegevusi **tegusõnade** abil (vähenda *mine*-lõpuliste sõnade hulka)
- **Välgi mõttekordusi ja topelteilusi**, sest jaatust on lihtsam mõista

Lugemist

Siit leiate valiku keelenõu ja terminiabi linke.

- [Eesti Keele Instituudi keelenõuanne](#)
- [ÕS](#)
- [Eesti õigekeelsuskäsiraamat](#)
- [Ametniku soovitusõnastik](#)
- [Võõrsõnade leksikon](#)
- [ELi terminibaas IATE](#)
- [Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas Esterm](#)
- [Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaas](#)
- [ÕSi kohanimevalimik](#)
- [ÕSi lühendivalimik](#)
- [Eesti Keele Instituudi isikunimeandmebaas](#)
- [e-keelenõu](#)
- [Maire Raadik, Väikesed tarbetekstid](#)
- [Eurokeele kogumikud](#)
- [Katrin Kern, Kuidas sellest kirjutada](#)
- [Emakeele Seltsi keeleteimkond](#)
- [Euroopa Komisjoni selge keele juhis „Kirjuta selgelt“](#)
- [Sirje Mäearu, Ühildumisjuttu](#)